

(י) על מנהג מסתבר דלא שייך ענין כונה דאין זה אלא מטעם אל תטוש תורת אמך. אך שו"ר דעכ"פ צריך שלא יהא כמתעסק דאם לא כן אין זה כמקיים מנהג, או בהלכות דרך ארץ, כגון במקיים מהלכות סעודה, סתם מדעתו הרי זה כמתעסק, ואולי כיון דכונתו למטרת הלכות דרך ארץ שבשו"ע שפיר דמי אבל בעושה הדבר דרך אגב הרי זה כמתעסק.

(יא) ועי' בביאורי אגדות להגר"א וסרמן זצ"ל - הי"ד בסי' ג' אות ה' דחידש לומר דלמ"ד מצות א"צ כונה היינו דנעשה התיקון והתועלת מהמצוה אבל מ"מ לא קיים ציווי השי"ת כיון שדעתו היתה לשיר ולא למצוה ומ"מ אין צריך לחזור ולתקוע דלא אפשר לתקוני, שלא תצא שום תועלת מהתקיעה השני, ולמ"ד צריכות כונה לא נעשית המצוה כלל וכאילו לא תקע דמי.

(יב) ובמ"ב סי' ס' ס"ק י' הביא בשם הח"א דמה דמצריכינן לחזור ולעשות המצוה היינו ביש לתלות שעשה לא לשם מצוה משא"כ בקורא ק"ש בסדר התפלה, או שאוכל מצה או תקע ונטל לולב יצא, שהרי עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכוין, ופי' המ"ב דבריו דהיינו במוכח לפי הענין כן. ומזה ג"כ מוכח שאין צריך פרוט הכונה אלא יחוד הלב למצוה.

(יג) בפסוק א' דק"ש ובברכת אבות, יש דין כונת הלב למה שאומר וכבר הובא לעיל דברי הרשב"א והשטמ"ק בזה.

(יד) במצוות תפלין ציצית וסוכה כ' הב"ח דיש דין כונה מיוחדת של ענין המצוות הכתוב בתורה, ובמ"ב סי' ח' ס"ק י"ט כ' בשם האחרונים דאין כונה זו לעיכובא.

(טו) לפי הנ"ל יתכן דמשום דין כונה למצוה, לא יהא סיבה לאסור עשית מצוה במקום מטונף ועי' בבה"ל בהלכו' תקיעת שופר, סי' תקפ"ח בד"ה שמע, וכן באחרונים דנו בזה.

הערות למעשה

עניני התורה

(א) ברכת התורה.

(א) אם רוצה ללמוד ונמנע מחמת שלא בירך ואח"כ ברך בסתמא מיד, מסתבר דהוי ככונה.

(ב) בקורא ברכת התורה ביחד עם ברכות השחר, מסתבר דמועיל כונה כוללת לכל הברכות הן דאורייתא והן דרבנן, וגם במיוחד עצמו ומברך סדר הברכות הוי כמכוין לדעת הח"א.

(ב) תלמוד תורה.

(א) אם אחד שואל אותו ענין מסוים מדוע הוא כך וכו' וכו' ועונה טעם של תורה, וביחוד אם זה באמצע שיחת חולין. יתכן דצריך כונה גם למ"ד מצות אין צריכות כונה דהוי כמתעסק.

(ב) מעין בספר חדש בסקרנות לדעת תכנו, יתכן, דתלוי אי מצוות צריכות כונה.

(ג) בפסוקי ברכת כהנים, ומשנת אלו דברים, שאומרים אחר בה"ת. אם אומרים כרגילות סדר תפלה אולי אינו מקיים מצות ת"ת למ"ד מצוות צריכות כונה, וממילא הבה"ת הוי בלי למוד. אך י"ל שכיון שזה מתוקן בגלל למוד תורה לאחר בה"ת, הוי כמכיון להח"א.

(ד) קורא ד"ת בעתון יתכן דצריך כונה.

(ג) ושננתם לבניך ותלמידים בכלל זה.

(א) אי מלמדו שלא יתבייש מהקטן או שהקטן לא יתבייש אולי הוי כמתעסק.

(ב) בלומד בצורה של "חברות" תלוי, אולי, אי מצוות צריכות כונה, ולפי"ז בב' ת"ח לומדים ביחד וא' אומר לחברו דבר שלא ידע חברו, יכוון גם למצות שנון ויהיו בידו ב' מצות ת"ת ושנון תורה.

(ד) מצות חנוך. במניעת עבירות, דאורייתא. ובחנוך למצוות, אולי מדברי קבלה, "חנוך לנער".
(א) להתכבד בהנהגת הקטן אולי כמתעסק.

(ב) מרגילו לנוהג הרגילות תלוי במצות אי צריכות כונה.

(ה) קריאת התורה.

(א) במתפלל עם הצבור, הוי כבא לבהכנ"ס לתקיעת שופר דגם בסתם יצא.

(ב) בלא שמע היום קה"ת, וכבר התפלל. ואח"כ נכנס לבהכנ"ס לצורך דבר אל חברו, ובינתיים שחכה, שמע קה"ת, אולי הוי כמתעסק.

(ג) וברצה לשמוע טיב קריאתו של הבעל קורא, אולי תלוי אי מצוות צריכות כונה.

(ו) קנית ספרים להסוברים דהוי ככתיבת ס"ת.

(א) בקונה מתמת חמדתו ליופי הספר אולי הוי כמתעסק, וצ"ע אי מועילה כונה אח"כ לשפר הכונה לשם מצוה, דהרי כבר הספר ברשותו.

(ב) בקונה כדי שיהי' לו הספר מוכן, באם יהא נצרך לאיזה פירוש וכדו', אולי תלוי אי מצוות צריכות כונה.

(ג) אם בשביל ללמוד בו הוי כונה מעליא.

מצות שבין אדם למקום

(ז) קריאת שמע.

(א) בהתעורר משנתו לפני סוף זמן ק"ש ומזדרז בכל עניניו להספיק לקרוא, ובשעת הקריאה לא כיון מסתבר דיצא לכו"ע, כהח"א.

(ב) ברגיל להתעורר לפני סוזק"ש וקורא תמיד לפני התפלה (כגון חולה או אנוס) ופעם

א' בקומו מוקדם קרא עם הברכות ושכח לכוין, נראה דלהבה"ל בד"ה וכן, לא יצא כמו שכתב שם לענין ק"ש של ליל שבת עיי"ש.

ג) בבן איש חי כ' דיש גם לכוין לצאת המצוה של יחוד ה' (שזה מצות עשה בפני עצמה) ויש גם להעיר לכוין בואהבת את ד' אלוקיך, לצאת מצוה זו ולהכניס אהבתו ית' בלבו אך כמובן שכוונות אלו אין מעכבות למצות ק"ש.

ד) בפסוק ראשון של ק"ש יש לכוין בכונת הלב. ולהרשב"א היינו שלא יכוין בדברים אחרים (ועי' בבה"ל סי' ס"א ד"ה אחר בסופו שכנראה שרצה לפרש בדעת הלבוש דבפסוק בשכמל"ו אם לא כיון, ועוד לא התחיל ואהבת, שיחזור לאמרו בכונה, עיי"ש).

ח) הזכרת יציאת מצרים.

א) לפי הנ"ל יצא גם במכוון לפני ק"ש, ויתכן דבזה עדיף מב' מצוות דעלמא כיון דחז"ל תקנום ביחד.

ב) נשים האומרות ברכת אמת ויציב צריכות לכוון לצאת הזכרת יציאת מצרים.

ט) ציצית.

א) בטלית גדול שלובש לפני התפלה כמנהגנו מסתבר דשייך בזה לומר כהח"א.

ב) בטלית קטן שלנו שכל צורתו וענין לבישתו אצלנו הוא בגלל המצוה יתכן דג"כ שייך לומר כהח"א.

ג) ובשוכב עם הט"ק בלילה, למ"ד דאין לילה זמן חובה, מסתבר דצריך כונה. (וכן יתכן בלובש לפני זמן שיראה את חברו - הערת רנ"צ קווצ'קוב הי"ו).

ד) בלי כונה, להמ"ב הוי כלובש בגד בלי ציצית.

ה) בלבישה צריך כונה מיוחדת כדי לזכור כל המצוות לעשותם, ואין מעכב בדיעבד.

י) תפילין.

א) בדרך הנחת תפילין שלנו שייך דבר הח"א, וגם בחלץ ליכנס לכהכ"ס ושוב לבש יתכן דא"צ חדוש הכונה, דבזה שייך המשך הכונה כנ"ל.

ב) אך אם נתן התפילין של ראש להגדיל או להקטין את היקף הרצועה, ואח"כ נתן על ראשו למדוד, ונמלך והניחם כך, יתכן דלכו"ע לא יצא דהוי כמתעסק.

ג) צריך כונה מיוחדת למען תהי' תורת ד' בפיו כי ביד חזקה הוציאך וכו' ואין מעכב בדיעבד (וצ"ע מדוע שלא נזכר זה בשו"ע, כשמפורט ענין הכונה בהנחת תפילין, דלכאורה, אין לומר שעיקר המכוון לסיפא דקרא מענין יציאת מצרים וזה נזכר בשו"ע, דהנה עיין בסי' ל"ח סעי' י' במ"ב ס"ק ל"ד בשם הגר"א שמצות תפילין עיקר תועלתה הוא לתורה, עיי"ש).

יא) מזוזה.

בנותן לב לדקדוקי ההלכה בקביעת מקומה ומברך מסתבר דהוי כמכוין, וביחוד דאין זה דבר שבשגרא.

יב) תפלה.

א) לענין תפלת שחרית שייך אצלנו לומר כהח"א. וגם במנחה י"ל דשייך זאת כיון דמכוין רגליו ומתיחד לעמוד לתפלה, ובפרט במקדים באמירת אשרי.

ב) בתפלה קצרה לנשים אזי אם אומרת לפני זה אמת ויציב וסומכת הגאולה לתפלה הקצרה שייך כהח"א, אך אם אומרת רק התפלה קצרה מסתבר דצריך כונה, אך אם נמנעה מאכילה ומלאכה, עד שתאמר התפלה יתכן דג"כ הוי ככונה וצ"ע.

יג) קדושה, קדיש, ברכו, ואמן.

א) לכאורה, הוי זה מצוה דרבנן וצריכות כונה (להסוברים דגם בדרכנן צריכות כונה) אך במתפלל עם הצבור הוי כמכוין, להח"א.

ב) ובעומד בחוץ ועונה כששומע אומרים קדושה וכו' יתכן דצריכות כונה, אך י"ל בקדושה שמכוין בעמידתו לכך הוי ככונה.

יד) ברכות השחר, ברוך שאמר וישתבח.

בזה שייך לומר כהח"א.

1234567

טו) מצות ק' ברכות.

ע"י גמ' מנחות. יתכן דצריך כונה.

טז) תחנון.

מסתבר דהוי מצוה, שהוזכרה בגמ', וצריכות כונה, אך כשנופלים כל הצבור יחד הוי ככונה.

יז) ק"ש שעל המטה.

שהוזכרה בגמ' ברכות, יתכן דצריכות כונה.

יח) קדוש לבנה.

מסתבר דג"כ שייך כהח"א במקדש עם הצבור.

יט) ברכת כהנים.

להח"א יוצאים הכהנים. והישראלים המקיימים מצוה לדעת "החרדים" אזי בעומד סתם בבהכנ"ס יתכן דצריכות כונה, ובמכוין לעמוד פנים כנגד פנים הוי כמכוין להח"א, ובכנס לבהכנ"ס לצורך דבר, ובינתים ברכו הכהנים אולי הוי כמתעסק.

כ) אכילת מצה.

להגר"א שמקיים מצוה בכל כזית צ"ע אם גם בזה הוי ככפאוהו פרסיים דיצא בכזית ראשון (עפ"י הערת רנ"צ קווצ'קוב הי"ו).

כא) בד' מינים.

שייך כהח"א.

כב) אכילה בסוכה.

א) צריך כונה מיוחדת למען ידעו וכו' ואין מעכב בדיעבד.

ב) יתכן כשנזכר שאין לדור חוץ לסוכה ומכאן זה השתדל ללכת לסוכה להח"א הוי ככונה.

אזהרה 11334507

כג) הפרשת תרו"מ.

להט"ז ביו"ד סי' א' דהוי מצוה יתכן דבעושה בכונת הלב בדקדוקי ההלכה שייך כאן כהח"א, ובסתם תלוי אי מצוות צריכות כונה.

כד) קדוש והבדלה.

א) מסתבר דהוי כהח"א, וגם בקדוש שחרית אם מיחד עצמו עם בני ביתו הוי ככונה.

ב) ביוהכ"פ שחל בשבת, הובא בלוח א"י בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל לכוון בתפלה לצאת ידי קידוש.

כה) לחם משנה.

דהוי מדינא דגמ' מסתבר דהוי כהח"א.

כו) אכילה בשוי"ט.

מדברי קבלה אז תתענג באוכל כביצה מיד אחר הבציעה על לחם משנה, יתכן דהוי כהח"א, ומועיל גם למצות האכילה.

כז) ברכת המזון.

א) בנוטל מים אחרונים, חובש מגבעתו וכדו' מעניני ההכנה ומיד מברך הוי כהח"א. וכן במתישב לברך.

ב) אך אם התעסק בסוף האכילה בדברים אחרים והזכירוהו לברך שלא יעבור הזמן וחטף וברך יתכן דלא יצא למ"ד מצות צריכות כונה. ואולי, אם יש א' שלא ברך יבקשהו להוציאו בשמיעתו.

כח) בכל ברכות הנהנין.

במקפיד על דיני הקדמה לברכה וכדו' הוי כהח"א. ואי לאו הכי צריכות כונה. ואולי אין מעכב בדיעבד גם למ"ד צריכות כונה וצ"ע. וביתוד בברכת הלחם בחותך מעט ומגבי' ומברך, פשיטא דשייך כאן כהח"א.

כט) נט"י לסעודה.

בשו"ע סי' קנ"ט כ' דלכתחלה יכוון הנוטל ועיי"ש במ"ב לענין אם לא הי' כוונה.

מצות שבין אדם לחבירו

(ל) צדקה.

(א) בנותן משום רחמנות על עצמו יתכן דהוי כמתעסק.

(ב) משום שמרחם על העני, או שהלה פושט ידו, ובדרך השגרה נותן לו יתכן דתלוי אי מצוות צריכות כונה.

(ג) ולענין לאו דלא ירע ללבך, אם בלאווים יש ענין מתעסק כנ"ל, אזי במרחם על עצמו, לא ירויח בזה ענין ישב ולא עבר עבירה נותנים וכו', גם אם העיר לבו בהטבה, אך בסתם יש לו ענין זה כנ"ל.

(לא) הלואה וחסד שכגופו.

(א) אם עושה משום מנהג דרך ארץ אולי הוי כמתעסק.

(ב) ואם משום רגילות תלוי אי מצוות צריכות כונה.

[הערה 1234567](#)

(ג) ובעושה לבני בית יתכן דגם באופן שלרגילות הוי כמתעסק.

(לב) בקור חולים ונחום אבלים.

(א) אי משום שלא יהא תרעומות עליו או מחמת אי נעימות כלפיהם, יתכן דהוי כמתעסק.

(ב) ואי משום רגילות יהא תלוי אי מצוות צריכות כונה.

(לג) בשמחת חתן וכלה.

(א) אי משום הנאתו אולי הוי כמתעסק, וכן אם בשביל שיהא אי נעימות באם לא ילך.

(ב) בדרך רגילות יהא תלוי אי מצוות צריכות כונה.

(לד) אהבת רעים.

(א) אי משום שעשה לו טובה, יתכן דהוי כמתעסק.

(ב) ואי משום עין טובה בעלמא, תלוי אי מצוות צריכות כונה.

(לה) כבוד אב ואם.

(א) אם משום שלא יכעסו הוי כמתעסק.

(ב) ואי משום הטבה להם תלוי במצוות צריכות כונה.

(לו) קימה מפני שיבה ות"ח.

(א) אם בגלל תרעומות או קפידא הוי כמתעסק.

(ב) אם מפני רגילות תלוי אי מצוות צריכות כונה.

ג) אם קמים הרבה אנשים לכבוד תלמיד חכם וקם עמהם אולי שייך לומר כהח"א (ואם כדי שלא לשנות ממעשי הציבור יתכן דהוי כמתעסק).

לז) השבת אבדה.

א) ביודע של מי האבדה ומשיב שיחזיק לו טובה ונאמנות אולי הוי כמתעסק.

ב) בדרך רגילות תלוי אי מצוות צריכות כונה.

ג) במכריז ועוסק בדקדוקי הלכה הוי כהח"א.

לח) בהתרחקות מתיזר העינים.

לענין ישב ולא עבר עבירה. אם נמנע מחמת בושה מבני אדם וכדו' הוי כמתעסק וכנ"ל.

לט) בנמנע מלשון הרע, רכילות, שקר, אונאת דברים, הלבנת פנים, חנופה, ליצנות.

לענין הנ"ל. אי מחמת חשובים פרטיים הוי כמתעסק.

מ) מצות עונה.

א) אי משום הנאתן הוי כנתעסק.

ב) אי משום הטבה בדרך הרגילות אולי תלוי אי מצוות צריכות כונה, וכמו בחסד הנ"ל.

מא) מצות פו"ר.

כמדומה, שדן בזה המנחת חנוך. (ואולי גם בקובץ הערות יבמות).